

2. Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 19.11.1992 № 2801-ХП. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text> (дата звернення: 20.12.2023).

3. Сізнцова Ю. Ю. Інформована згода на медичне втручання: юридичний захист пацієнтів і медичних працівників. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2013. Випуск 23. Частина I. Том 1. С. 266–269.

4. Рішення Голосіївського районного суду м. Києва від 20.02.2023 у справі № 752/13871/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109779760> (дата звернення: 20.12.2023).

5. Постанова Київського апеляційного суду від 28.04.2022 у справі № 753/16867/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104262693> (дата звернення: 20.12.2023).

6. Рішення Шевченківського районного суду міста Києва від 14.12.2022 у справі № 761/13682/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108093254> (дата звернення: 20.12.2023).

7. Крат В. Практика Верховного Суду у справах про компенсацію моральної шкоди. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2023_prezent/Pract_mor_shkodi_2023_06_17.pdf (дата звернення: 20.12.2023).

УДК 347.63

Валерія КУЗНЕЦОВА,

здобувач вищої освіти 205 н.з. ННІ №1

Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

професор кафедри цивільно-правових дисциплін

Національної академії внутрішніх справ

кандидат юридичних наук, доцент

Наталія БЛЯНСЬКА

ЗМІСТ ДОГОВОРУ ПРО СУРОГАТНЕ МАТЕРИНСТВО

Послуги сурогатного материнства на сьогодні набувають все більшого попиту, оскільки така репродуктивна практика надає можливість бездітним парам мати власних дітей. Україна є однією з країн, де такий вид допоміжних репродуктивних технологій дозволено законодавством.

Слід зазначити, що, не зважаючи на суттєві досягнення медичної практики, правове забезпечення інституту сурогатного материнства

неможливо назвати належним. І хоча законодавча діяльність з цього питання є досить активною останнім часом, окремі аспекти так і залишаються неврегульованими, що не сприяє належному здійсненню та захисту репродуктивних прав.

Правовою основою надання послуг сурогатного материнства в Україні на сьогодні є Цивільний кодекс України, Сімейний кодекс України, Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я», Закон України «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині» від 17.05.2018, Порядок застосування допоміжних репродуктивних технологій в Україні, затверджений наказом Міністерства охорони здоров'я України від 09.09.2013 № 787. Як бачимо, відсутній єдиний нормативно-правовий акт, що регулював би особливості та порядок застосування як допоміжних репродуктивних технологій загалом, так сурогатного материнства, зокрема. Слід погодитись із думкою Н.В. Білянської, що таке фрагментарне правове регулювання не може повною мірою гарантувати належну реалізацію і захист прав та інтересів учасників таких правовідносин [1, с. 19-20].

Для якісного врегулювання даних відносин необхідним є визначення змісту договору про сурогатне материнство. На нашу думку, всі умови, що складають зміст договору про сурогатне материнство, потрібно поділити на істотні, які повинні бути в кожному такому договорі, та ті, що включаються за спільною домовленістю сторін і відповідають індивідуальним потребам суб'єктів укладеного договору.

Окремої уваги заслуговують істотні умови договору. На жаль, законодавство України не передбачає коло таких умов, що дає можливість сторонам по-різному регулювати відносини, і не завжди такий підхід може бути на користь сурогатної матері, біологічних батьків, а також самої дитини. Спробуємо розглянути наукові погляди щодо істотних умов договору про сурогатне материнство.

Л. Паращук та І. Чапля, досліджуючи зміст договору про сурогатне материнство, відмічають позицію І. Степанова та Ю. Савелової, які на основі аналізу положень договорів, що укладають клініки (благодійні фонди), виокремлюють такі основні положення змісту договору про сурогатне материнство: предмет договору – надання сурогатною матір'ю послуг з виношування дитини та передача дитини генетичним батькам після її народження; умови виношування дитини: місце проживання сурогатної матері, умови життя, витрати, медичний супровід вагітності; порядок розрахунків між сторонами: сума компенсації за виношування дитини, оплата медичних послуг, страхування життя та здоров'я, поточні витрати протягом вагітності тощо; права та обов'язки сурогатної матері та генетичних батьків: право вивозу дитини за кордон, право на інформування про стан здоров'я плоду та сурогатної матері під час вагітності тощо; відповідальність сторін за невиконання умов договору;

конфіденційність, страхування, порядок передачі та реєстрації дитини, можливо, право на відвідування дитини сурогатною матір'ю [2, с. 73].

В юридичній літературі зустрічається думка, що у договорі потрібно зазначити права та обов'язки обох сторін. Основними обов'язками сурогатної матері перш за все є виношування дитини, її народження та передача подружжю, тобто замовникам, що надали свій генетичний матеріал. Також задля охорони інтересів чоловіка і жінки та дитини обов'язковим є виконання сурогатною матір'ю всіх вказівок лікарів, що ведуть спостереження за нею протягом вагітності та під час пологів. Що стосується прав сурогатної матері, то вона має право на відшкодування витрат, понесених нею у зв'язку з вагітністю та пологами, і безпосередньо при комерційному сурогатному материнстві – на винагороду [3, с. 94].

Слід погодитися з позицією Ю.В. Коренги, яка пропонує задля захисту прав подружжя включати в договір умову, згідно якої подружжя передає оплату сурогатній матері тільки після того, як подружжя буде записане батьками новонародженої дитини при державній реєстрації народження дитини. Дана умова захищає батьків від того, що сурогатна мати не відмовить у передачі дитини та не буде шантажувати їх, вимагаючи збільшити винагороду [5, с. 111].

На думку Ю.С. Юніна, договір повинен передбачати такі умови:

- компенсація витрат на медичні послуги;
- компенсація втраченої заробітної плати у зв'язку з пологами;
- адреса проживання сурогатної матері під час вагітності;
- медична установа, де буде проведено запліднення;
- подальша доля народженої неповноцінної дитини;
- зобов'язання сурогатної матері дотримуватися порад лікаря задля народження здорової дитини;
- зобов'язання сурогатної матері передати дитину після народження батькам-замовникам;
- зобов'язання батьків-замовників прийняти дитину;
- санкції за невиконання чи недотримання договору [4, с. 123].

Враховуючи вищезазначене, вважаємо за доцільне виділити такі істотні умови договору про сурогатне материнство: 1) предмет договору; 2) умови виношування та народжування дитини; 3) ціна договору, що включає оплату послуг сурогатної матері та забезпечення сурогатної матері під час вагітності; 4) права та обов'язки сторін – батьків-замовників та сурогатної матері; 5) відповідальність сторін за невиконання та неналежне виконання договору.

Слід погодитися із І.А. Шуміло, М.О. Пасат та К.Д. Прокоповою, які зазначають, що сурогатне материнство пов'язане з певними ризиками, тому при укладенні договору про сурогатне материнство необхідно передбачити і спеціальні умови. Такі умови можуть включати

необхідність проведення штучного переривання вагітності з медичних причин, народження кількох дітей сурогатною матір'ю, виникнення вад розвитку у дитини, які не мають зв'язку з поведінкою сурогатної матері під час вагітності, смерть одного або обох фактичних батьків, народження мертвої дитини або настання викидня, розрив шлюбу фактичними батьками, неможливість вагітності після завершення процедур сурогатного материнства [2, с. 92-93].

Вищезазначені умови не є вичерпними, тому при укладенні договору про сурогатне материнство сторони можуть передбачити й інші умови, головне, щоб вони відповідали загальним засадам цивільного законодавства та не були спрямовані на завдання шкоди іншим суб'єктам.

Список використаної літератури:

1. Біляньська Н.В. Особливості правового регулювання сурогатного материнства в Україні та світі. *Захист прав та інтересів в умовах реформування приватного права в Україні: збірник наукових праць учасників круглого столу* (Київ, 04 лютого 2022 року). Київ, 2022. С. 19–22.

2. Парашук Л. Г., Чапля І. Проблемні аспекти правового регулювання договору про сурогатне материнство в контексті гармонізації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. *Актуальні проблеми правознавства*. 2022. Вип. 1. С. 70–76.

3. Шуміло І. А., Пасат М. О., Прокопова К. Д. Договір сурогатного материнства для іноземців в Україні: проблеми та перспективи правового регулювання. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія : Юридичні науки. 2023. № 4 (62). С. 89–98.

4. Юнін О. С. Цивільно-правові аспекти сурогатного материнства. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2017. №3. С. 119–124.

5. Ямненко Т. М., Бабкова В. А. Сторони договору про сурогатне материнство за законодавством України. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія : Юридичні науки. 2018. № 9 (14). С. 107–112.